

HJÄRNE, HARALD

Om förhållandet mellan landslagens
båda redaktioner : några kritiska
anmärkningar : af Harald Hjärne.

1884

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

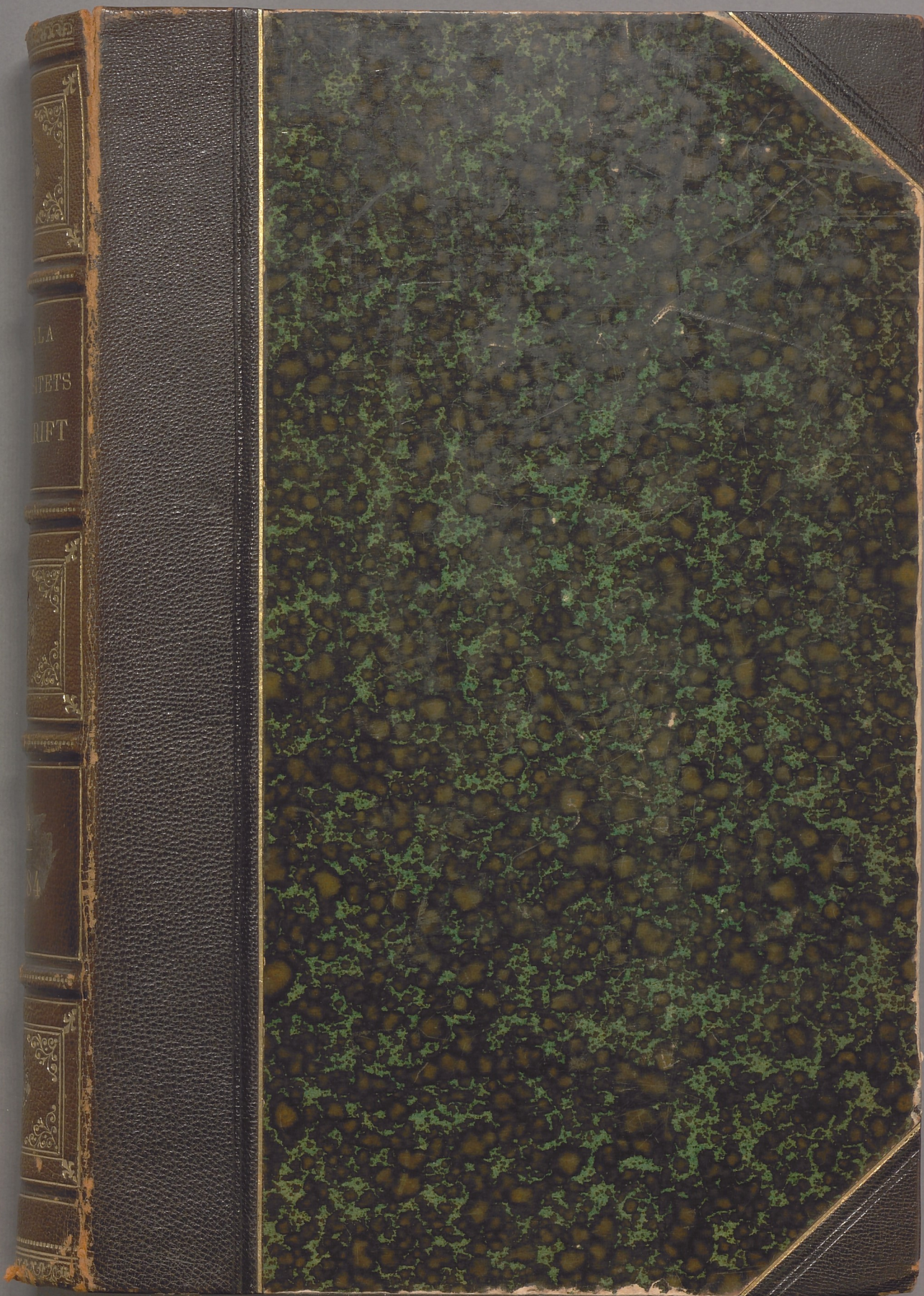
Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

1774

LA
TETS
IFT

W

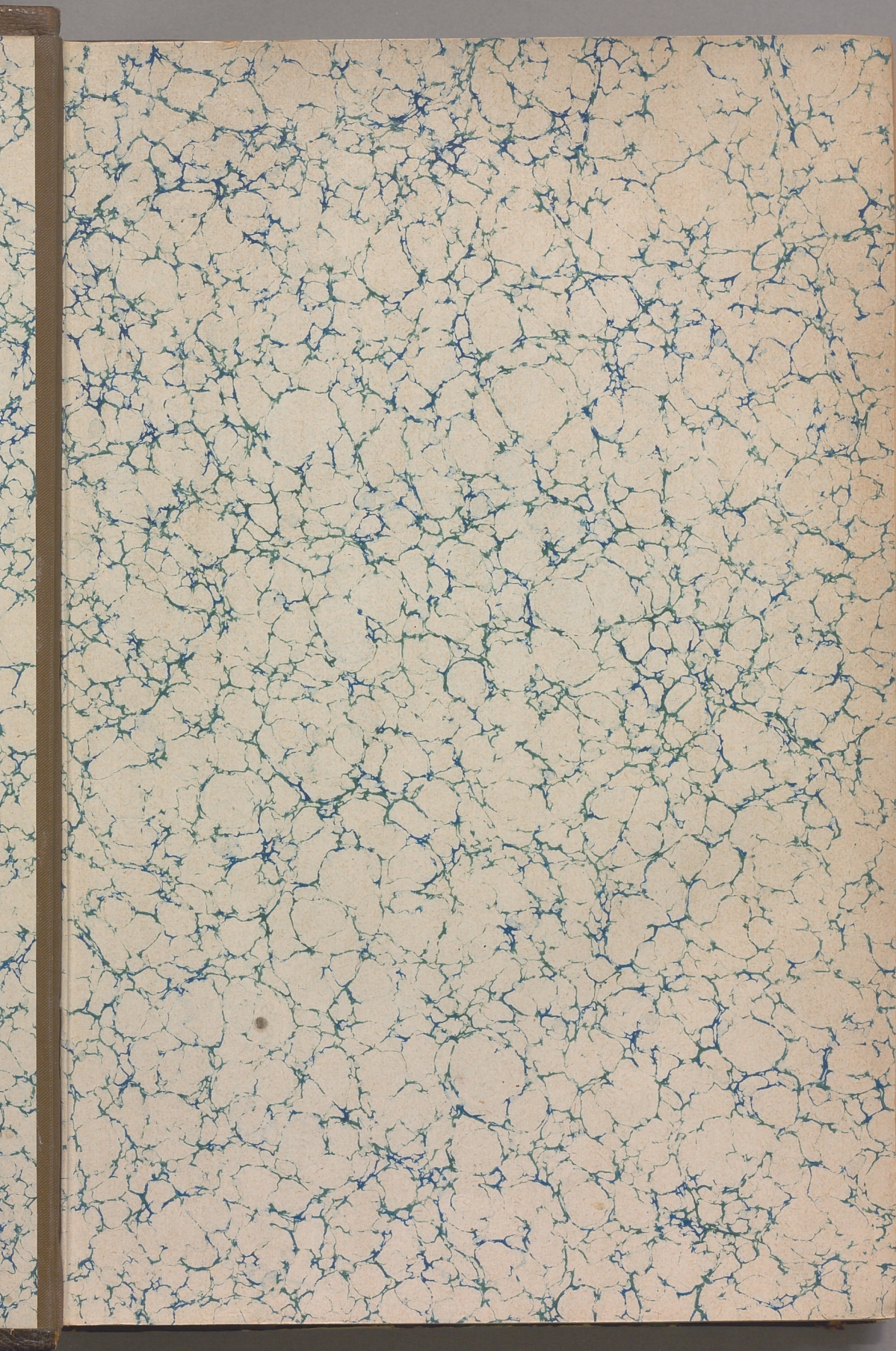
W

W

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Larfa sällsk

Det A

✓

OM
FÖRHÅLLET MELLAN LANDSLAGENS
BÅDA REDAKTIONER.

NÅGRA KRITISKA ANMÄRKNINGAR

AF

HARALD HJÄRNE.

Gabriel

UPSALA, 1884,
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET,
EDV. BERLING.

Om förhållandet mellan Landslagens båda
redaktioner.

Tjerta Västtra skattebrev

Dessa anmärkingar, som ursprungligen utgjort ämne för en föreläsning, har förf. velat offentliggöra såsom ett bidrag till lösningen af en viktig fråga inom vår laghistoria, ehuru utan tvifvel en ytterligare utredning af alla hithörande punkter torde vara af behovet påkallad. Såsom bilaga meddelas en af Schlyter ej begagnad text af konung Kristoffers föregifna stadfästelseurkund.

Den förklarade i denna bok
att
I dessa samfund, som utpräglat varit ämnade för en för-
läring, har löst varit öfverlämnade åt de till läran
en viktig föga inom vår lagstiftning, utan utan tvivel en ytterligare
utveckling af alla tillhörande punkter torde vara af störst betydelse.
Såsom blifva nödvändiga en af nödvändighet af lagstiftning för
större föregångs utveckling.

Om förhållandet mellan Landslagens båda redaktioner.

Några kritiska anmärkningar

af

Harald Hjärne.

Såsom bekant, ega vi från midten af det fjortonde och till slutet af det sextonde århundradet öfver 200 handskrifter, utom åtskilliga större eller mindre fragment, af Sveriges Landslag. Dessa handskrifter äro sines emellan ofta ganska olika, ehuru de tydligen alla härstamma från en och samma källa, som i det väsentligaste legat till grund för deras innehåll. Emellertid åstadkommo dessa olikheter under tidernas lopp en viss oreda i lagstiftningen, och för att afhjelpa detta missförhållande vidtog Karl IX, sedan hans försök att genomföra en mera omfattande lagreform hade strandat, den åtgärden att år 1608 utgifva en normalupplaga, efter hvilken ensam alla domstolar för framtiden skulle rätta sig. Texten i denna upplaga är icke hemtad från någon af de äldsta handskrifterna, som finnas i behåll, utan grundar sig på en redaktion, som kan spåras tillbaka till medlet af det femtonde århundradet. Framtill är tryckt Karl IX:s stadfästelse, daterad Stockholm den 20 Dec. 1608, å lagboken, som säges vara »af Rijkens Råd öfversedd och förbättrat, samt af Konung Christofer, Swerikes o. s. v. Konung o. s. v. confirmeret och stadhfäst, och af meenighe Rijkens Ständer samtyckt, gillat och wedhertaghin, på thet åhr etc. 1442». Derefter följer en stadfästelseurkund af konung Kristoffer, på latin, daterad Stockholm *in crastino sanctorum Philippi et Jacobi aposto-*

lorum, d. v. s. den 2 Maj, 1442, jemte en svensk öfversättning deraf, som dock tydligen, af språket att döma, är gjord först vid den tid, då boken trycktes.

Sedan dess har konung Kristoffer varit ansedd såsom den lagstiftare, som ursprungligen gifvit sanktion åt den till år 1736 gällande Landslagen. Att det likväl före hans tid hade funnits en för alla lagsagor gemensam Landslag, förnekades icke, och då man så väl genom bevarade permbref som af andra vittnesbörd kände, att under Magnus Erikssons tid konungadömet hade utöfvat en betydande verksamhet inom lagstiftningens område, så vann i allmänhet den åsigten burskap, att denne sistnämnde konung hade utfärdat den första Landslagen, som sedermera af Kristoffer ersattes med en annan. Från denna synpunkt har också Landslagens förste kritiske utgifvare, Schlyter, utgått, i det att han ordnar alla för honom tillgängliga handskrifter af Landslagen i tvenne grupper, af hvilka den ena hänföres till Magnus Erikssons lag och den andra till Kristoffers. I enlighet dermed har Schlyter gjort tvenne editioner, en af Magnus Erikssons lag, för hvilken han har lagt till grund en text från midten af det fjortonde århundradet, och en annan af Kristoffers lag, för hvilken han lagt till grund en text från midten af det femtonde århundradet, dock icke den samma, som blifvit begagnad för upplagan af 1608. Det bör dock anmärkas, att Schlyter bestämdt uttalar sig emot den uppfattningen, att den förra lagen nödvändigt måste anses hafva blifvit gällande öfver hela riket redan under Magnus Erikssons tid¹⁾. Men Kristoffers lag anser han hafva *de jure* afskaffat Magnus Erikssons, ehuru man i praktiken icke alltid rättade sig derefter²⁾.

Härvid kan den frågan uppkastas, huruvida det öfverensstämmer med den svenska medeltidens rättsliga uppfattning af lagstiftningsmaktens vilkor, att en lag, vare sig med eller utan kunglig stadfästelse, vinner kraft genom att efter hand på olika ställen antagas eller tillämpas och sedan på en gång mister sin giltighet genom en kunglig stadfästelse, utfärdad för en annan lag. Om det faktiska förhållandet mellan landslagens redaktioner pröfvas med afseende å dess betydelse för den forna svenska statsrätten, torde svaret, om det befinnes riktigt, vara egnadt att belysa flere omvistade punkter inom den historiska forskningen för öfrigt.

1) SCHLYTER, *Sveriges Gamla Lagar*, X, sidd. LXIV ff.

2) SCHLYTER, X, sid. LXXII m. fl. st.

Går man till Landslagen sjelf, så finner man i Magnus Erikssons redaktion stadgadt, att konungen skall svärja *al gamul suerikis lagh, þeim sum almoghin hauer með gopuilia ok samþykkio vifer takit ok staðfæst æru af kunungum for varandum ok kunungaliko valde þera, halda ok styrkia ok væria, sua æt ængin olagh gangin inni ræt lagh; særlika æt ængin vtlændzsker rættar draghis in i rikit almoghanum til lagh ok ræt, ængin ok þön lagh giuis almoghanum vtan ia ok gopuilia þera*¹⁾. På motsvarande ställe i Kristoffers redaktion heter det, att konungen skall lofva *swerikis lagh, the som almogen meth godwilia oe samtykkio widertakit hauer, halda oc styrkia oe wæria, swa ath engen olagh gange offuer ræth lagh; serlica ath engen utlændzsker rættar draghis in i riket almoganom til tunga, oc engen ny lagh gifuis almoganom vtan ja oc godwilia thera fangnom*²⁾. Ett par smärre handskrifter af Kristoffersgruppen hafva visserligen liknande uttryck som den äldre redaktionen³⁾, ur hvilken de utan tvifvel äro tagna. Att emellertid den vidlyftigare affattningen verkligt är den äldsta, bestyrkes yttermera deraf, att den härutinnan öfverensstämmer med Södermannalagen Add. 1, som af Schlyter, efter hvad det vill synas, med rätta anses för ett ännu tidigare utkast till konungabalken⁴⁾.

Det förefaller onekligen egendomligt, att den lag, för hvilken man icke känner någon kunglig stadfästelse, särskildt betonar dess betydelse, under det att den yngre lag, som påstås vara utfärdad med kunglig stadfästelse, har utelemnadt just dessa ord. Förbudet att gifva lag utan allmogens samtycke syftar hos Magnus Eriksson egentligen på *utländsk rätt*, under det att hos Kristoffer talas om *ny lag öfver hufvud* (såsom det äfven lyder i SML Add. 1). Den yngre redaktionen har således skarpare betonadt folkets andel i lag-

1) ME. L.L. Kg. V: 7.

2) Chr. L.L. Kg. IV: 7.

3) SCHLYTER, X, sid. 13, not. 26.

4) Detta additament utgör egentligen en del af Konungsbalken i en särskild yngre Södermannalag, såsom TENGBERG (Om den äldsta territoriala indelningen och förvaltningen i Sverige, sid. 65) har uppvisat. Men Tengbergs antagande, att dessa stadganden om konungavalet skulle kunna vara hemtade ur Landslagen, vederlägges deraf, att de uppenbarligen förutsätta olika lagar i de särskilda lagsagorna (jfr § 1: *sum lagh ok ræt ær i lande ok laghsaghu huarre*, m. fl. st.). Men möjligen är sjelfva *handskriften* yngre, hvarigenom torde förklaras, att tvenne lagsagor i Finland omtalas, hvilket då måste betraktas som en senare, af någon afskrifvare gjord interpolation.

stiftningen och bär i detta fall ingalunda, såsom man kunnat vänta, en mera monarkisk prägel.

För öfrigt torde ej kunna påstås, att dessa skiljaktiga uttryck beteckna en motsägelse i sjelfva saken. Man kan ej tyda Magnus Erikssons ord så, att den kungliga stadfästelsen är nödvändig för en lags giltighet, på sin höjd, att konungen icke är förpligtad att för sin del skydda annan ny lag än den han sjelf godkânt. Ej heller kan Magnus Eriksson mena, att konungen eger rätt att påtvinga allmogen ny lag af *inhemskt* ursprung. De häfdvunna rättsgrundsatserna voro i det fjortonde århundradet alltför lifskraftiga, för att något sådant skulle kunnat yrkas. Man kan i korthet formulera saken så, att all lagstiftning i egentlig mening tillkom landstingen allena. För öfrigt förekomma redan i våra äldsta rättskällor tydliga spår deraf, att man hade begrepp om stiftad lag till skilnad från blotta rättssedvanor. Lagmannen kunde genom tolkningar utbilda rätten, under förutsättning, att dessa icke såsom olagliga ogillades af landstinget. Konungen kunde i kraft af sin rätt att såsom styresman bjuda öfver sina tjenare och undersåtar utfärda *stadgar*, men så snart dessa berörde allmän lag, måste de gillas af landstingen¹⁾. Han kunde äfven, liksom lagmannen, föreslå nya lagar, som vunno giltighet, om de antogos af landstingen. Det visar sig, att hvarken Magnus Erikssons eller Kristoffers nys anförda bud stå i strid med dessa grundsatser.

Vidare må framhållas, att hvarken den ena eller den andra af dessa båda lagar i sin kritiskt fastställda text nämner ett enda ord om sin tillkomst. Derigenom träda de båda i bestämd motsats till de tvenne äldre lagböcker, om hvilka man vet, att de i sin helhet hafva tillkommit på kungligt initiativ, nemligen *Uplandslagen* af 1296 och *Södermannalagen* af 1327. Af Uplandslagen känner man 4 eller, om man medräknar *editio princeps*, 5 fullständiga handskrifter, af Södermannalagen 2; i dem alla fins ett företal, som nämner den laggifvande konungen. *Swa sæmdir en waldughær kunungær swææ oc giöta Byrghir son Magnusæ kununx allum þem ær byggæ mellom hafs ok Sæwuströms ok Ödmorþæ bok þessæ mæþ Wigers flokkum ok laghum upplænzikum*, heter det i Uplandslagen. I Södermannalagen förekomma liknande uttryck, utom att Magnus Eriksson och Södermännen här omtalas. I båda häntydes uttryck-

1) Att de kungliga stadgarne icke såsom blott sådana förvärfvade lags giltighet, påpekas med rätta af TENGBERG, sid. 59.

ligen på »denna bok», och till yttermera visso tillkännagifver företalet till slut, att »denna bok» är »skipad» i så och så många balkar, hvilka uppräknas med sina titlar. Företalet måste alltså betraktas såsom en integrerande del af sjelfva lagboken och tillkommet på samma gång som denna.

Å båda dessa landskapslagar fins dessutom hvar sitt stadfästelsebref af den konung, som nämnes i företalet. Sjelfva originalen, som säkerligen voro på latin, äro numera förlorade; af det upländska känner man afskriften af så väl den latinska texten som af en gammal svensk öfversättning; af det södermanländska känner man endast en svensk öfversättning. Äktheten kan icke gerna dragas i tvifvelsmål, om ock afskrifterna äro mer eller mindre bristfälliga. De finnas ej i alla laghandskrifter och hafva tydligen ej varit från början ämnade att i dem insättas.

Dessa stadfästelsebref innehålla en utförlig berättelse om det sätt, hvarpå lagboken tillkommit. De personer nämnas, som sutto i den nämnd, åt hvilken konungen gaf i uppdrag att utarbета lagen; det säges, att lagen »lystes» eller kungjordes å tinget, och att *allir mæn mæþ samsæt ok utan genmæli wip þem laghum takit haffþu*¹⁾. Sedan gifver konungen sin bekräftelse, *autoritate regia sepefatas leges autenticandas et confirmandas duximus*, såsom det heter i Birgers stadfästelse, och påbjuder lagen till efterlefnad. Konungen intygar alltså, att vid lagens stiftande allt tillgått i riktig ordning, och tager den derigenom uppståndna nya rätten i sitt hägn. Men af denna stadfästelse eger man, lika litet som af en kunglig stadfästelse å t. ex. ett gåfvobref, att draga den slutsatsen, att konungens bifall var nödvändigt för den nya rättens giltighet såsom sådan.

Hvad nu de båda Landslagsredaktionerna beträffar, så sakna de båda ett företal af sådan beskaffenhet som de nyssnämnda landskapslagarne. Om en stadfästelse å Magnus Erikssons Landslag vet man heller ingenting. Allt hvad man känner om dess tillkomst inskränker sig till en urkund, daterad Örebro den 8 Mars 1347, hvori några kaniker inför lagmännen i Tiohärad, Vestergötland och Vermland, af konungen utsedde *ad corrigendum reformandum et ad unam concordantiam et conuenienciam leges singu-*

1) UL stadf.: SML stadf.: *alle með samsæt ok utan genmæle uider them laghum glædlica takit haffðu*. I UL lat. stadf. heter det: *absque contradictione qualibet consentientibus et acceptantibus omnibus*.

lorum legiferatum regni Suecie redigendum, protesterade emot alla intrång i kyrkans rättigheter genom detta lagarbete. Denna protest, som hänvisar till en annan, afgifven några veckor förut på samma ställe, upplästes, heter det vidare, *in presencia nobilium et aliorum quam plurimum discretorum ad presentis negocii expeditionem destinatum, prout superius est expressum*¹⁾. Af denna urkund kan man icke draga den slutsatsen, att vid ifrågavarande tidpunkt en herredag hållits i Örebro, och ännu mindre, att Landslagen der blifvit föreslagen eller antagen. Det framgår icke heller tydligt deraf, huru vida lagen, då protesten afgafs, förelegat i fullt utarbetadt skick eller ej. Man finner endast, att år 1347 vissa uppgifne lagmän, antingen ensamme eller jemte andre, af konungen voro utrustade med fullmakt att utarbeta en för alla rikets lagsagor gemensam lagbok.

Deremot har man en privaturkund af den 23 April 1352, som till fullo upplyser derom, att Landslagen vid denna tid var färdig. Genom detta bref bortgifver en person en gård i Upland till sin hustru såsom morgongåfva *secundum formam legum per dominum meum carissimum dominum regem noviter editarum*. Konung Magnus sjelf stadfäster i ett bref af den 3 Aug. 1354 en gåfva å gods i Östergötland, som blifvit gjord 1350 *i gamblo laghumen meth fastom ok skielom ok allom ösgözkom laghum — — — forthy at thæt war gyort i gamblo laghumen för æn the nyo gawos ulla lystes*. Vidare har man tvenne bref om jordaköp i Östergötland, det ena af den 6 Dec. 1352, det andra af den 24 Febr. 1353; det heter, i det förra, att dervid förfarits *sua sum nye laghen sighia nu til*, i det andra, *secundum totalem formam legum antiquarum et nouarum*²⁾.

Af dessa bref framgår, att Landslagen 1352 varit icke blott färdig, utan äfven »lyst» eller offentliggjord å tingen i Upland och Östergötland och antagen i dessa landskap, hvad vissa punkter beträffar. Något mera kan ej med säkerhet sägas. Det är möjligt, att den blifvit i vidsträcktare omfång der antagen, så mycket mer som dess innehåll till betydlig del är hemtadt just ur Uplandsla-

1) Dipl. Suec. 4148.

2) Dessa bref äro tryckta i Hist. Handl. gamla ser. XXXII, sidd. 53 ff. och nya ser. II, sidd. 1 ff. Deras betydelse för frågan om tiden, då landslagen blef gällande, är på olika sätt behandlad af SCHLYTER, X, sidd. LXIII ff., och XIII, sid. XVIII; H. HILDEBRAND, Vitt. Hist. och Ant.-Ak. Månadsblad f. 1874, sidd. 88 ff.; TENGBERG, sidd. 74 ff. Hvad brefvet af den 23 April

gen och Östgötalagen. Hvad dessa lån ur de äldre lagarne angår, tarfvades utan tvifvel ingen särskild lagstiftningsåtgärd af lands-tinget i det beträffande landskapet, utan i dessa fall kunde den nya lagboken användas jemnsides med den gamla, sedan man för- vissat sig om öfverensstämmelsen. Det samma gäller om det, som i Landslagen är upptaget ur stadgarne i Skeninge 1335, af Upsala 1344 och af Telje 1345, för så vidt som dessa redan voro antagna i ofvannämnda eller andra landskap.

Öfver hufvud torde man böra tänka sig Landslagens antagande i de särskilda landskapen såsom successivt och partielt. De beva- rade handskrifterna förete ganska många olikheter; åtskilliga torde väl bero på afskrifvares okunnighet och värdslöshet, men andra vittna snarare om en fortgående partikulär lagstiftning. Ur Up- landslagens Konungabalk och ur Östgötalagens Byggningsbalk äro några stycken införda i hela grupper af Landslagshandskrifter¹⁾. Några handskrifter förete en blandning af Vestgötalagen och Lands- lagen²⁾. En grupp af handskrifter, som går tillbaka åtminstone till midten af det femtonde århundradet, uppvisar liknande ändring- ar i Tjufvabalken³⁾, som återfinnas i Kristoffers redaktion, och att bestämdt säga, hvar de äro äldre, torde ännu vara ganska svårt. I en annan grupp förekomma Uplandslagens stadganden om re- presentationsrätt i arf och till och med vidare utvecklade konse- quenser deraf⁴⁾. Alla dessa och dylika förhållanden tarfva i hög grad en närmare utredning.

Bestämda vittnesbörd om landskapens särskilda lagstiftnings- rätt saknas icke heller. Det fins, visserligen ej i original, men i en tillförlitlig afskrift, ett bref af konung Erik Magnusson, dateradt Upsala den 11 Sept. 1358 och stäldt till allomgen i Södermanland⁵⁾, hvari han förklarar sig ej vilja betunga dem med nya skatter annat än i de fall, som nämnas *in patriæ legibus* och i brefvet uppräknade

1352 beträffar, måste här menas en *lagbok*, som nyligen blifvit kungjord; det som här återopas gäller icke morgongåfvans belopp, utan det *sätt*, hvarpå den blifvit utfäst (*sec. formam legum*). Af blotta *benämningen* »härads höfding» torde man ej med visshet kunna sluta någonting om lagens antagande.

1) Af de i SCHLYTTERS företal till ME. LL.. uppräknade handskrifterna jfr N:is 6, 7, 8, 12 m. fl.

2) Jfr anf. st. N:is 9, 27; TENGBERG, sid. 78.

3) Jfr anf. st. N:is 31 m. fl.

4) Jfr anf. st. N:is 34 m. fl.

5) Tryckt i Hist. Handl. nya ser. II, sid. 55.

nas. Dessa fall äro de samma, som förekomma i Landslagen och der synas till en del vara hemtade från den utländska länsrätten, i det att de påminna om de fall, då enligt denna vasall var skyldig att med sin förmögenhet bistå sin länsherre. Men Södermanlagen känner (Add. 1: 3) endast ett dylikt fall, då allmogen icke mäktar att sjelf med konungen värja land i landamäre emot fienden. Det synes således, som om konung Erik hade gjort ett försök att få detta lagrum utvidgad i öfverensstämmelse med Landslagen, enär man eljes icke kan förstå, hvarför han skulle förpligta sig att hålla just denna punkt, såvida Landslagen i sin helhet vid denna tid hade varit gällande i Södermanland. Det fins äfven i gamla afskrifter en odaterad stadga, som blifvit vidtagen i Skara af Vestgötarne 1413 eller 1414, såsom man af vissa skäl kan förmoda¹⁾. I inledningen dertill heter det, att »vi annamadhom Swerikes lagh som the hafua up i landith (i Upland) nær drothning Marghit, Gudh hennes siæl nadhe, först fick riket i Swerike» och att »vi kungörom the articular, som wij trom oss allom, som här i landith boo, nyttogha wara»; bland dessa nya artiklar äro ett par hemtade ur Landslagen, som således icke i sin helhet antogs af Vestgötarne på Margaretas tid.

De olika landskapslagarne torde således hafva varit gällande ännu lång tid efter Landslagens offentliggörande. Många hittills bevarade handskrifter af de förra äro bevisligen yngre, och Hel-singelagen omtalas uttryckligen såsom 1374 ännu använd i Norrland²⁾. Från slutet af 1300-talet och långt inpå 1400-talet nämnas i många urkunder vestgötsk, östgötsk o. s. v. lag³⁾, vare sig dermed menas landskapens gamla rättsböcker eller till vissa delar recipierade och med de förra införlifvade texter af Landslagen. Likväl förekomma i urkunder från slutet af 1300-talet och sedermera allt oftare äfven »Sveriges lag», »rikets rätt», uttryck, som häntyda derpå, att man fattade lagen såsom gemensam för hela riket.

Att man har känt behovet af ett företal till Landslagen, synes deraf, att man i 8 handskrifter från det fjortonde och femtonde århundradet finner Södermanlandslagens företal användt dertill⁴⁾, i

1) Om denna stadga (tryckt hos HADORPH, Stadgar vid Biärköa-Rätten, sid. 42) jfr STYFFE, Bidrag, IV, sid. CI not. 8.

2) SCHLYTER, VI, sid. VI.

3) TENGBERG, sid. 77.

4) Af de i SCHLYTERS företal till Södermannalagen uppräknade handskrifter N:is 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 39.

alla utom en så ändradt, att lagen säges vara gifven åt »riket», icke åt »södermännen»; i 6 af dessa handskrifter är dessutom Magnus Erikssons namn borttaget ur företalets ursprungliga text, så att det står blott *en wældughær konunger Swea*¹⁾. Af stadfästelsen till Södermanlandslagen fins också en förändrad eller, om man så vill, förfalskad text, afsedd att passa till en lag för hela riket; denna förekommer dock ej i en laghandskrift, utan i en samling, som innehåller afskrifter, gjorda i medlet af det femtonde århundradet, af hvarjehanda äldre stadgar²⁾.

Dessa för Landslagen lämpade texter af Södermannalagens företal och stadfästelse ega sin motsvarighet i liknande texter af det förra, hvilka inleda *Kristoffers* lag i 5 handskrifter från senare hälften af 1500-talet³⁾. Uplandslagens företal är likaledes insatt i en och dess stadfästelse i 3 handskrifter af *Kristoffers* lag, alla från samma tid som de nyssnämnda⁴⁾. Det är påtagligt, att de personer, som verkställt dessa afskrifter, icke hafva känt till konung *Kristoffers* stadfästelse, ty eljes skulle de naturligtvis hafva infört denna urkund i stället för de andra. Denna deras okunnighet är dock icke allenastående. Utom sjelfva stadfästelsebrevet har man hittills icke uppvisat ett enda ställe före Karl IX:s tid i någon laghandskrift, krönika eller urkund, der konung *Kristoffer* uttryckligen omtalas såsom stiftare af en landslag. Något ditåt fins visserligen i en ofta återropad dom, utfärdad af Johan III, antagligen år 1587, och måhända författad af den bekante Erik Sparre. Der uppräknas »först den Björkölagen, och sedan den helge konung *Eriks* lag, sedan ock konung *Magnus* Byrgssons, item ock konung *Byrge* Magnussons, desslikes ock konung *Magnus* Erikssons lagböcker» och slutligen omnämnes »den som långt och så godt som aldra senast efter de andre i konung *Christophers* tid, när många utlänningar rådde här i riket och gjorde hvad de ville, blef förändrad eller utspridd». Af dessa uttryck visar sig, att den, som författat domen, icke betraktar konung *Kristoffer* såsom lagstiftare i jembredd med de öfrige, som han nämner, utan endast säger sig känna en lag, som *i hans tid* på ett obehörigt sätt råkat komma i svang. Domen är också fäld med förkastande af denna auktoritet,

1) Anf. st. N:is 5—8, 10, 39.

2) Anf. st. N:o 49.

3) Anf. st. N:is 40—42, 44, 45.

4) SCHLYTER, Föret. till Uplandslagen, N:is 81, 49, 73, 122.

men det egendomliga har inträffat, att det lagrum, som för domen åberopas, just förekommer i den ursprungliga texten af Kristoffers-redaktionen, under det att domaren förmodligen endast har haft att tillgå ett förändradt exemplar¹⁾.

När det före Karl IX:s tid icke rätt och slätt talas om »Sveriges lag» eller liknande benämningar, kallas Landslagen »Sanct Eriks lag» eller tillskrifves någon annan, en eller flere, af de i domen af år 1587 nämnde konungarne. Från slutet af det femtonde århundradet skiljes stundom emellan »nya» och »gamla lagen» eller, på latin, *novum* och *vetus legisterium*. Betydelsen af uttrycket »den medleste lagen» har Schlyter utredt²⁾, och det är här öfverflödigt att yttra något derom. Namnet »Kristoffers lag» förekommer deremot *aldrig*³⁾.

Man skulle nu kunna fråga, huru det kommer till, att Kristoffers stadfästelse har kunnat förblifva så okänd. Svaret ligger nära till hands, då man besinnar, att bland alla de 160 handskrifter, som Schlyter begagnat för sin edition af Kristoffers lag, finnes stadfästelsen blott i *en enda*, nemligen i en codex från senare hälften af det femtonde århundradet, hviken numera förvaras å Kongl. Biblioteket i Berlin⁴⁾. Vidare fins den i tvenne riksarkivets kopieböcker, som innehålla hvarjehanda saker⁵⁾; den äldre af dessa afskrifter kan icke vara gjord före slutet af det sextonde århundradet, och den yngre är, såsom man vid en jemförelse lätt finner, helt enkelt tagen efter den förra. I ett par af riksarkivets register från senare delen af 1600-talet omtalas en tredje afskrift, också i en dylik kopiebok, som emellertid icke nu kunnat tillrättas

1) HANS JÄRTA, Saml. skrifter, I, sidd. 293 ff.; m. fl. förf.

2) Vitt. Hist. och Ant.-Akad. Handl., XVIII, sidd. 198 ff.

3) Att den öfversättning af Landslagen till latin, som utarbetades, enligt Messenii uppgift 1481, af doctor decretorum och archidiaconus i Upsala Ragvald Ingemundson, är gjord efter Magnus Erikssons landslag, visar äfven, huru litet känd den landslag, som genom Kristoffers kungliga stadfästelse skulle hafva erhållit särskild betydelse, under de närmaste årtiondena efter 1442 verkliga var. Att öfversättaren ej egde någon kännedom om stadfästelsen synes högst antagligt. Jfr SCHLYTER, Föret. till MELL. sid. LVI.

4) Af de i SCHLYTERS företal till ChrLL uppräknade handskrifterna N.o 4 (D).

5) Numera sign. B 7 och B 8; den förra har efter alla anledningar tillhört Erik Sparre och af honom blifvit föranstaltad.

skaffas¹⁾). Slutligen har man det äldsta aftrycket i 1608 års upplaga. Detta anses vanligen vara taget efter sjelfva det förlorade originalet, som då skulle hafva funnits bland kansliets gamla handlingar. Detta påstående stöder sig förnämligast derpå, att under aftrycket i *editio princeps* äro afbildade de båda sigill, som omnämnas i stadfästelsebrefvet, nemligen konung Kristoffers eget s. k. majestätssigill och den svenska s. k. »riksklämman», föreställande Sanct Erik, hållande en sköld med tre kronor. Dertill kommer, att den bekante Erik Runell-Palmsköld i sina register uttryckligen omnämmer »Christophers Confirmation på Sweriges Laghbook» såsom på hans tid i original till finnades i riksarkivet. Urkunden skulle då hafva blifvit förstörd i slottsbranden 1697.

Men nu är att märka, för det första, att 1608 års upplaga ingenstädes säger, att stadfästelsen är tryckt efter originalet, eller att sigillafbildningarna äro tagna efter urkunden. I alla de tre anteckningarna om detta bref hos Palmsköld heter det: *secretet borta*²⁾. Det är naturligtvis möjligt, att dessa båda stora sigill kunnat förstöras i riksarkivet under loppet af 1600-talet, men utan tvifvel förefaller det något underligt, att så skulle hafva skett, då ju denna urkund måste hafva varit vårdad såsom en af de dyrbaraste i rikets gömmor. Att sigillen skulle hafva blifvit borttagna vid förberedelserna till tryckningen för att tjena till mönster vid graveringen af stämpelplåtarna för 1608 års upplaga, torde hafva varit fullkomligt öfverflödigt, enär både Kristoffers sigill och riksklämman funnos att tillgå på annat sätt, efter hvad man med visshet kan påstå.

Vidare, om originalet till Kristoffers konfirmation fans i arkivet på Karl IX:s tid, borde det redan från sin tillkomst hafva förvarats bland rikets dokumenter, och man skulle då hafva känt dess tillvaro långt före Karl IX:s tid. Nu finnas i behåll några gamla inventarier från 1500-talet på dylika handlingar. I ett af dessa heter det, att i en »rund ask» funnos *stuw konungh Christophers bref, där han fhörer Danmarkz och sitt fädernes Wapen och inthet 3 Croner 1441. Item 1444*. På ett annat ställe omtalas *Konung Christophers*

1) RUNELL-PALMSKÖLD'S Chron. Reg. i riksark., jfr densammes anteckning i Palmsk. Saml. Ups. 114 in 4:o. Antagligen saknas den nu förlorade kopian ända sedan 1697 års slottsbrand.

2) Jfr utom Chronol. Reg. äfven Allm. Lit. Reg. fol. 136 v. och Reg. öfver Gamla Riksdags-Handl. o. s. v. N:o 2 fol. 563 v.

[bref] dat 1446 *Vnder Danmarkz uti ett fiäll i thett andra ett krönt Leijon, thet tridie Skacht. 4 Lindormen*, alltså Pfalz, Bäjerns och Pommerns vapen, liksom i majestätssigillet. På ett tredje ställe anföres *Promissio regis Christophori de conservandis libertatibus ecclesie et regni Sueciae. Gifvet Köpenhamn 1441*¹⁾. Dessa utdrag visa, att man vid inventariernas affattande icke fäste någon uppmärksamhet vid konfirmationsbrevet af 1442, och dock borde detta just för en heraldisk blick hafva varit af intresse, enär man här hade ett unikt exempel derpå, att konung Kristoffer jemte sitt eget sigill begagnat den svenska riksklämman med tre kronor till besegling. Hans bruk deraf är så mycket egendomligare, som riksklämman första gången förekommer några år förut, 1436, och då tydligen såsom en symbol för Sveriges sjelfständighet i förhållande till unionskonungen²⁾).

Granskar man sedan ett inventarium från något af 1600-talets första decennier, så befinnes i *tridie lädikan* af ett skåp *uti riksens kanslis innersta hwall* verkligen konungh *Christoffers Confirmation opå latin opå Swänske Lagboken*, som han hade öfversee och förbättre latidt Anno 1442, och ligger ther hoos *Copien vttolhett på Swenske*. I kanten är antecknadt, att den är laggt i den *andra lädiken*, der den också mycket riktigt återfans af Johan Skytte m. fl. riksråd, som 1626 anställde en ny inventering. Om sigillen är ingenting antecknadt på någotdera stället³⁾.

När man sålunda ser, att konfirmationsurkunden liksom dyker upp första gången i början på 1600-talet, och det utan något slags beskrifning af dess yttre beskaffenhet, och sedermera mot slutet af samma århundrade får veta, att den saknade besegling, så förefinnes onekligen en möjlighet, för att icke säga sannolikhet, för det antagandet, att den icke förr än i början af 1600-talet har kommit till konungens kansli, och då icke i original, utan i mindre autentisk form, ehuru förmodligen skrifven på pergament, eftersom den eljest svårligen hade kunnat misstagas för original.

Om man skärskådar urkundens innehåll, stöter man också på vissa egendomligheter. Efter helsningsorden, i hvilka konungen bjuder alla uppräknade samhällsklasser i sitt rike *graciam, justicie*

1) Jfr »Förteckningar på Kongl. Riks-Arkivets Handlingar», vol. I, fol. 124, 131, 139, 146.

2) H. HILDEBRAND, Det svenska riksvapnet, sid. 29.

3) Jfr ofvan anförda »Förteckningar», vol. II (ofolierad).

promulgacionem, regni regnicolarumque Swecie direccionem, regulam et fomentum, följer en lång betraktelse om rättrådighet och onda lustar, nästan ordagrant lånad ur påfven Gregorii IX:s stadfästelse af år 1234 å dekretalsamlingen, endast här och der ändrad eller supplerad med afseende å det ifrågavarande ämnet. Konungen omtalar *diversas constitutiones, leges speciales, iuraque municipalia predecessorum nostrorum Regum in diversa dispersas volumina*, af hvilka stadgar somliga voro mörka och otydliga, andra åter *vagabantur extra librum legis dictum legisterium Swecie*. Alla dessa stadgar hade konungen nu, på erkebiskop Nicolai i Upsala, biskoparnes och riksrådens bön, dock *salvo inre communi in corpore juris clauso salisque privilegiis ecclesiarum et ecclesiasticarum personarum, nobilium, militum ac militarium quibus nullum præiudicium per præsens irrogare volumus nec gravari* låtit sammanfatta *in unum volumen vulgarter dictum legisterium*, sedan det öfverflödiga blifvit borttaget och tilläggande åtskilliga egna nyttiga och nödvändiga stadgar och lagar, *per quas nonnulla que in prioribus erant dubia confusa aut obscura plenius declarantur*. Alltså, »efter sina rådgifvares föregångna mogna särskilda och allmänna öfverläggning», bekräftar konungen *compilacionem presentem seu veteris legisterii propter temporis variacionem correccionem opportunam*, påbjuder, att »blott denna compilation» skall nyttjas i alla verldsliga rättegångar, förbjuder att göra, begagna eller döma efter någon annan *absque auctoritate et commissione nostra speciali*, och förklarar ogildt allt, som dömes emot »denna compilation» enligt förra lagböcker. Till vittnesbörd derom vidhänges konungens »majestätssigill, som vi för närvarande begagna, jemte vårt rike Sveriges sigill». Slutligen heter det: *Ut ergo compilationis huius materia que queritur facilius inveniatur, capitolorum ordo sequitur, qui est talis Swerighis Rike ær aff hedne wærold saman komit aff Swea land oc gotha et cetera*¹⁾.

Hvad som närmast förtjenar anmärkas, är att denna stadfästelse är utfärdad å en *medföljande* lagbok, *præsens* eller *hæc compilatio*, icke på en lagbok, som endast *omnämnes* i brevet, såsom

1) De anförda orden äro hemtade ur den af SCHLYTER tryckta texten (efter cod. D); varianterna i 1608 års upplaga, hvilka af SCHLYTER, ehuru direkt härstammande från det förmenta originalet, icke tillerkännas samma vitsord, upptagas af honom i noterna. Till jmförelse meddelas såsom bilaga texten i ERIK SPARRÉS kopiebok (riksark. cod. B 7).

fallet är i Uplandslagens och Södermannalagens stadfästelser. Att detta icke är *endast* en härmning af formen i Gregorii IX:s stadfästelse å dekretalerna, visar sig deraf, att i slutet häntydes till bokens innehållsförteckning. Man kan icke öfversätta orden *ut ergo compilationis huius materia quæ quæritur facilius inveniatur* sålunda, att denna lagbok måtte kunna lättare *igenkännas* till skilnad från andra dylika, nemligen genom begynnelseorden *Swerigis Rikets*. Den svenska öfversättningen i 1608 års upplaga återgifver meningen ganska riktigt sålunda: *Och på thet att hwadh som i thenne Lagbook sökis, må theste lättare finnas, så fölia Capitlen hwart effter annat såledhes* — — Kapitelföljden, som utlofvas, meddelas icke heller fullständigt, utan antydes med ett *etc.*, som måste suppleras af den verkliga lagbokens innehållsförteckning. Begynnelseorden ensamt för sig kunna omöjligen utgöra ett kännetecken på bokens äkthet, enär de följande kapitlen naturligtvis mycket lätt kunna ändras, uteslutas eller interpoleras, såsom också fallet har varit med många af Kristoffersredaktionens handskrifter. Till den åsyftade autenticitetens vinnande måste därför stadfästelsen tänkas såsom inledande en officiell normalcodex. I förhållande till denna skulle således Kristoffers konfirmation hafva motsvarat så väl stadfästelsen som företalet till Uplandslagen och Södermannalagen.

Efter all anledning har således den konfirmationsurkund, som Karl IX hade i sina händer, ursprungligen stått i början af en handskrift af Kristoffersredaktionen¹⁾. Om den blifvit lösgjord derifrån vid tryckningen eller redan förut, må lemnas derhän. Men utan tvifvel kunde den äfven såsom handskriftsfragment passera för en själfständig urkund, enär den icke är vidlyftigare, än att den kan rymmas på ett pergamentsblad in 4:o, såsom också förhållandet är i den ofvan omnämnda codex i Berlin.

Men om konfirmationen icke blott af dess författare varit tänkt såsom inledning till en *normalcodex*, utan också verkligen har fått en sådan plats, så är det oförklarligt, att den icke återfinnes åtminstone i flertalet af de bevarade handskrifterna. Det hade, under en sådan förutsättning, lika litet funnits något skäl att vid af-

1) Huru litet man kan bygga på PALMSKÖLD'S uppgifter om en handlingens egenskap af original, synes t. ex. af hans annotationer om Nöteborgstraktatens båda redaktioner, af hvilka den ena, såsom Dr O. S. RYDBERG på ett öfvertygande sätt har uppvisat, är en vida yngre förfalskning och säkerligen aldrig ens har varit skriven på pergament, vare sig med eller utan sigill.

skrifningen förbigå den som att utesluta företalen till Uplandslagen och Södermannalagen vid handskrifternas mångfaldigande. Dessa företal finnas öfverallt, men Kristoffers konfirmation endast undantagsvis. Återstår därför den utvägen att förklara den senare för icke autentisk, utan endast af några enskilde skrifvare insatt, der de haft tillfälle till att göra det. Härvid förtjenar synnerlig uppmärksamhet, att en af de äldsta handskrifterna (af Schlyter sign. B), som är skriven år 1446, icke meddelar den föregifna kungliga stadfästelsen, som skall vara utfärdad blott fyra år förut. Att sjelfva den handskrift (sign. A.), som Schlyter har lagt till grund för sin edition, och som utan tvifvel har tillhört Uplandslagmannen Bengt Jönsson, icke har stadfästelsen, är på sätt och vis mindre besvärande, enär denna handskrift skulle kunna antagas vara, så att säga, sjelfve författarens manuskript och således hafva funnits till, innan det officiela exemplaret utskrefs.

Om man vidare undersöker konfirmationens innehåll, måste man ovilkorligen, såsom redan förut blifvit antydt, finna det underligt, att ingenting nämnes om allmogens medverkan vid lagens stiftande, då denna så skarpt betonas i sjelfva lagens text och dessutom i äldre kända stadfästelser plägade omtalas. Det nyss anförda, i konfirmationen gjorda förbehållet till kyrkans och presterskapets förmån tager sig också eget ut, då man finner, att erkebiskop Jöns Bengtsson i sin bekanta protest af år 1454 alls ingenting vet derom, utan allenast upprepar den gensaga, som gjordes af kanikerna i Örebro 1347, och tillägger egna vidlyftiga deduktioner, som icke röja något samband med hvad som står i Kristoffers konfirmation¹⁾. Det hade annars, efter hvad man skulle kunna tycka, varit synnerligen bekvämt för honom att helt enkelt åberopa konfirmationens förbehåll emot konung Karl Knutssons ingrepp i kyrkans rättigheter. Att för öfrigt visa, att de allmänna, ur dekretalerna lånade fraserna om sättet för lagens utarbetning icke passa in på den föreliggande redaktionen, torde här knappast löna mödan.

Om således Kristoffers stadfästelse lemnas å sido såsom ett förfalskningsförsök eller en stilöfning af någon obemyndigad klerk

1) Denna protest är tryckt hos WILDE, *Sueciæ Historia Pragmatica*, sidd. 442 ff. Originalen fins i riksarkivet; en nästan samtidig afskrift är införd i *Registrum Aboense* (Skoklosters bibl.), der likväl slutet fattas, emedan några blad äro bortrifna.

från senare hälften af det femtonde århundradet¹⁾), måste man uppfatta den s. k. Kristoffers Landslags förhållande till den eller de äldre redaktionerna annorlunda än förut. Den träder då in i ledet bland de öfriga variationerna af Landslagen och måste närmast anses såsom representerande vissa aristokratiska intressen, hvilka under unionstiden sökte göra sig gällande inom lagstiftning och lagskipning. Dit peka i synnerhet stadgandena om landboförhållanden, jagträtt, inskränkning af skattebönders rätt att köpa jord, obligatorisk anläggning af humlegårdar, jemte den ofta återkommande upprepningen af »frihet och privilegier», der den äldre texten endast talar om »frälse», d. v. s. blott och bart befrielse från årliga laga utskylder mot personlig tjänstgöring till kronan. Några af dessa påbud grunda sig på äldre stadgar under 1400-talet, men de flesta inskräpas å nyo genom senare rådsbeslut, t. ex. Kalmare stadga af 1474, dock utan åberopande af någon ny lagbok, eller ock tränga de alls icke igenom i lagstiftningen²⁾.

Att för öfrigt Kristoffersredaktionen endast långsamt har vunnit burskap, visar sig deraf, att från senare hälften af femtonde århundradet finnas betydligt flere handskrifter af Magnus Erikssons typ än af den förra. Dessutom förekommer ett stort antal sammanjemkningar och sammanarbetningar af dem båda. Omkring 1500 vinner den yngre redaktionen mer och mer öfverhand, men genom de många olika sätten att förlika motsägelserna och fylla luckorna i de särskilda handskrifterna uppstå hvarjehanda nya formationer, som utan tvifvel vållat talet om de många olika lagstiftarne, på hvilkas räkning de skrivas. Derigenom växer oredan i lagskipningen, på samma gång, som landskapens lagstiftningsrätt mer och mer träder i skuggan för konungadömets växande makt, till dess Karl IX afskär svårigheterna genom sin praktiska, om ock ej strängt taget riktiga åtgärd. Men äfven han kan icke tänka sig en allmän lag, som ej blifvit af »Riksens ständer samtyckt, gillad och vedertagen».

1) Äfven om Kristoffers stadfästelsebref antages vara äkta, torde man ej ega rätt att anse stadfästelsen bilda epok i svenska lagstiftningens historia, så länge det icke kan bevisas, att den blifvit allmännare känd eller ländt till efterrättelse.

2) Jfr STYFFE, Bidrag, IV, sid. XCVI ff.

Konung Kristoffers föregifna stadfästelsebref å Landslagen

(Riksark. kopicb. B 7, fol. 18 v.)¹).

Konung Christoffers af Beyerens bref och Stadfästelse om vår Lagbook.

Christophorus Dej gratia Sueciæ, Ducia²), Noruegiæ, Sclauorum Gothorumque Rex, Comes Palatinus Renj et Dux Bauariæ vniuersis et singulis nobis in Christo dilectis Reuerendissimo Reuerendisque viris Dominis Archiepiscopo, Episcopis, Abbatibus, Prælatiis, Nobilibus, militibus, militaribus, clero et³) totj communitatj Regnj nostrj Sueciæ gratiam, Justiciæ promulgationem, regni regnicolarumque Sueciæ directionem regulam et fouentum⁴), Rex pacificus pia miseratione disposuit sibi subditos fore pacificos, modestos, obseruatoresque legum et iusticiæ⁵) effrenata cupiditas suj prodiga, pacis æmula, mater litium, materia iurgiorum, tot quotidie generant iurgia⁶), vt nec⁷) iusticia conatus eius sua virtute reprimeret, et questiones eins implicitas explicaret. Jus humanj foederis litigatorum abusus exstingueret, et elato⁸) libello repudij concordia extra mundi terminos exularet. Ideoque lex proditur, vt appetitus noxius sub iuris regula limitetur, per quam genus humanum præcipueque regnicolarum quiuis Regnj nostrj Sueciæ, vt honeste viuat, alterum non lædat, ius suum unicuique tribuat, informetur. Sane diuersas constitutiones leges spirituales⁹), iuraque municipalia prædecessorum Regum nostrorum, in diuersa dispersas

1) Texten är aftryckt så bokstafstroget som möjligt. I noterna anföras varianter ur riksark. kopicb. B 8 samt de af SCHLYTER begagnade texterna (enligt hans beteckning D och X). Här af torde framgå, att B 8:s text är, med några ändringar, afskrifven efter B 7.

2) Sic! B 8: *Dacia*.

3) D och X: *ac* B 8 = B 7.

4) Sic! B 8: *fomentum*.

5) Det följande ordet otydligt. B 8: *sed*.

6) D och X: *nova generat iurgia*. B 8 = B 7.

7) D och X: *nisi*. B 8 = B 7.

8) D och X: *dato*. B 8 = B 7.

9) D och X: *speciales*. B 8 = B 7.

Hjärne: Om förhållandet mellan Landslagens båda redaktioner.

volumina, quarum aliqua¹⁾ propter similitudinem nimiam, quædam propter contrarietatem, nonnulla etiam confusionem et obscuritatem propter prolixitatem inducere videbantur, Aliqua²⁾ vero vagabantur extra librum legis dictum legisterium Sueciæ, quæ³⁾ per consuetudinem et⁴⁾ certam rationem inductæ sunt, ut pro lege seruentur, quanquam ad antea⁵⁾ tanquam incerte frequenter in iudicijs vacillabant, ad communem et maxime incolærum regnj Sueciæ tam spiritualium quam secularium⁶⁾ vtilitatem in vnum volumen vulgariter dictum legisterium tam legislatores ac iudices quam cæteros subiectos, siue actores et⁷⁾ reos, vel testes comprehendens a Reuerendissimo in Christo patre ac domino Domino Nicolao Dei gratia Archiepiscopo Vpsalensi⁸⁾, Reuerendisque suis suffraganeis per prouinciam Sueciæ constitutus⁹⁾, saluo iure comunj in corpore iuris clauso, saluisque privilegijs Ecclesiarum et Ecclesiasticarum personarum, nobilium, militum et militarium, quibus nullum præiudicium per præsens irrogari volumus, nec grauari, nec non dilectis consiliarijs nostris Nobilibus militibus ac militaribus, sæpe sæpiusque instanter requisiti reseruat¹⁰⁾ superfluis prouidimus redigendas, adijcientes constitutiones nostras legesque vtilis ac necessarias, per quas nonnulla quæ in prioribus erant dubia, confusa et¹¹⁾ obscura plenius declarentur¹²⁾. Nos igitur requisitionem nobis factam tanquam rationabilem iurj tam diuino quam humano consonam iudicantes, compilationem, seu veteris legisterij propter temporis variationem et correctionem oportunam autoritate regia cum omnibus suis articulis et clausulis, matura consiliariorum nostrorum deliberatione, specialiter et generaliter præhibitam¹³⁾ confirmamus, uolen-

1) B 8: *quorum aliqua*.

2) B 8: *Aliqua*.

3) B 8: *quo*.

4) D och X: *aut*. B 8 = B 7.

5) B 8: *antea factas*. Jfr SCHLYTER, XII, sid. 2 not. 5.

6) B 8: *corporatum*.

7) D och X: *aut*. B 8 = B 7.

8) B 8: *Upsalensi*, D och X = B 7.

9) Sic! B 8 Likaså. D och X: *constitutis*. Orden *saluo* — *volumus* understrukna i B 7.

10) B 8: *reservantis*. D och X: *resecatis*.

11) Jfr SCHLYTER XII, sid. 3, not 7.

12) D och X: *declarantur*. B 8 = B 7.

13) B 8: *prohibitatam*. D och X: *præhabita*.

tus vt hoc¹⁾ tantum compilatione vniuersi in regno nostro vtantur²⁾ in iudicijs secularibus, secundumque eam iudicent. Prohibemus insuper autoritate regalj, ne quis præsumat aliam facere et alia vtj, seu secundum aliam iudicare absque autoritate et commissione³⁾ nostra specialj, prout regalem voluerit districtam vindictam irremissibilem euitare, eamque Maiestatem dilexerit inoffensam. Quicquid autem contra hanc compilationem seu suos articulos et capitula secundum priora legisteria iudicatum fuerit, cassum sit penitus et inane, cassumque et in omnibus⁴⁾ autoritate regia⁵⁾ nulliusque esse volumus, quicquid insecutum⁶⁾ fuerit roboris vel⁷⁾ momentj. In quorum euidenciam sigillum nostræ Maiestatis, quo vtimur per præsens⁸⁾ cum sigillo regnj nostrj⁹⁾ Sueciæ præsentibus, est appensum, vt ergo compilationis huius materia, quæ quæritur, facilius inueniatur, capitulorum ordo sequitur, qui¹⁰⁾ est talis Sweriges Rijke ähr aff hedna weld¹¹⁾ sammen kommit, aff Swea och Götha &c: Datum Stockholmis¹²⁾ in crastino beatorum¹³⁾ Philippj et Jacobj Apostolorum, Anno Dominj Millesimo quadringentesimo quadregesimo¹⁴⁾ secundo.

1) Sic! B 8 likaså, men sedan ändradt till *hac*. D och X: *hac*.

2) Orden *compilatione* — *vtantur* understrukna i B 7.

3) B 8: *concessione*.

4) D: *cassamusque ea nomina*. X: *cassamusque et annullamus*. B 8 = B 7

5) B 8: *Regia autoritate*.

6) D och X: *inde sequutum*. B 8 = B 7.

7) *aut*. D och B 8 = B 7.

8) X: *propræsenti*. D och B 8 = B 7.

9) B 8: *nostrj fattas*.

10) D: *que*. X och B 8 = B 7.

11) Sic! B 8: *wärd*.

12) B 8: *Stockholmie*.

13) D: *Sanctorum*. X: *fattas*. B 8 = B 7.

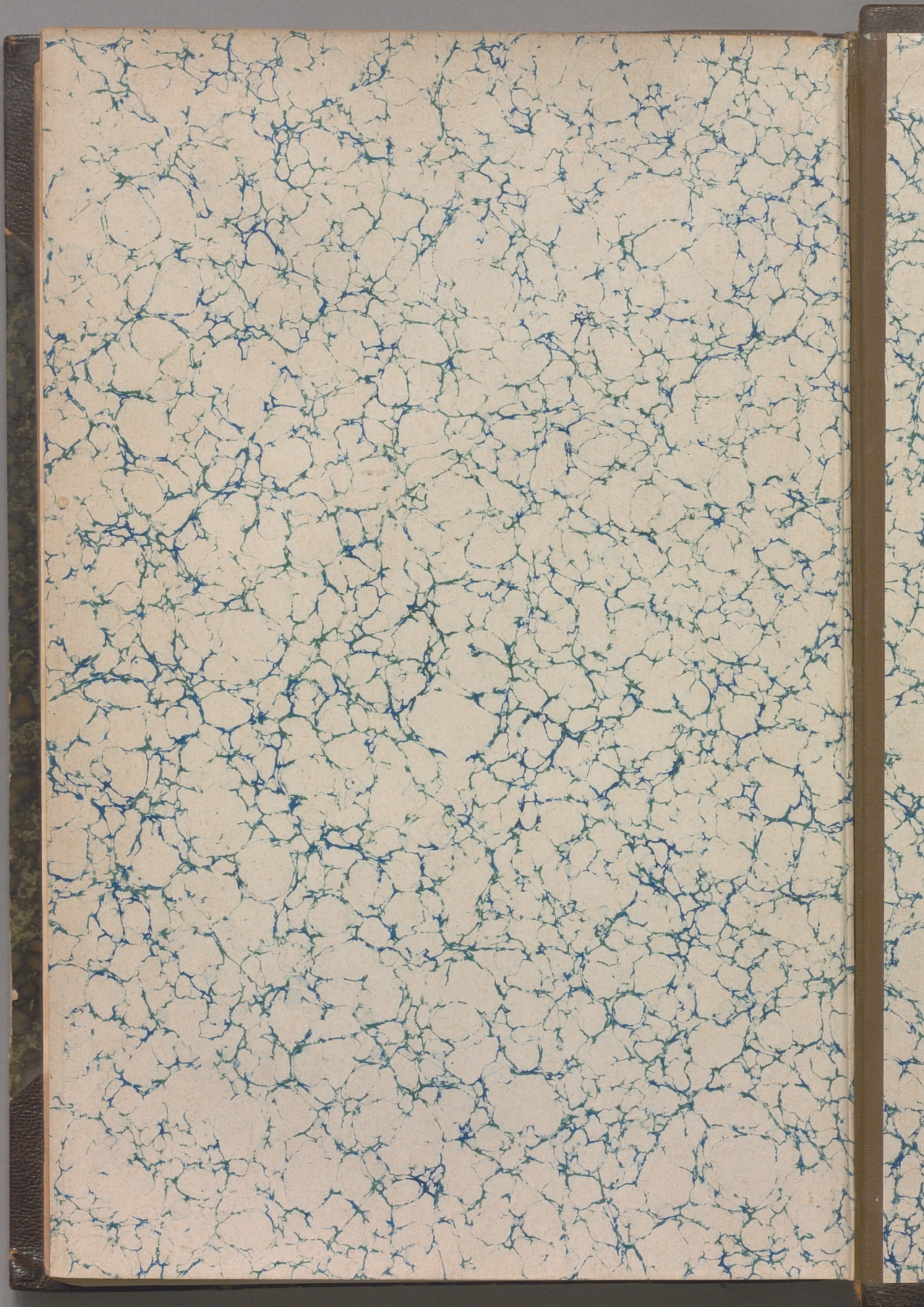
14) Sic! B 8: *quadregesimo*.

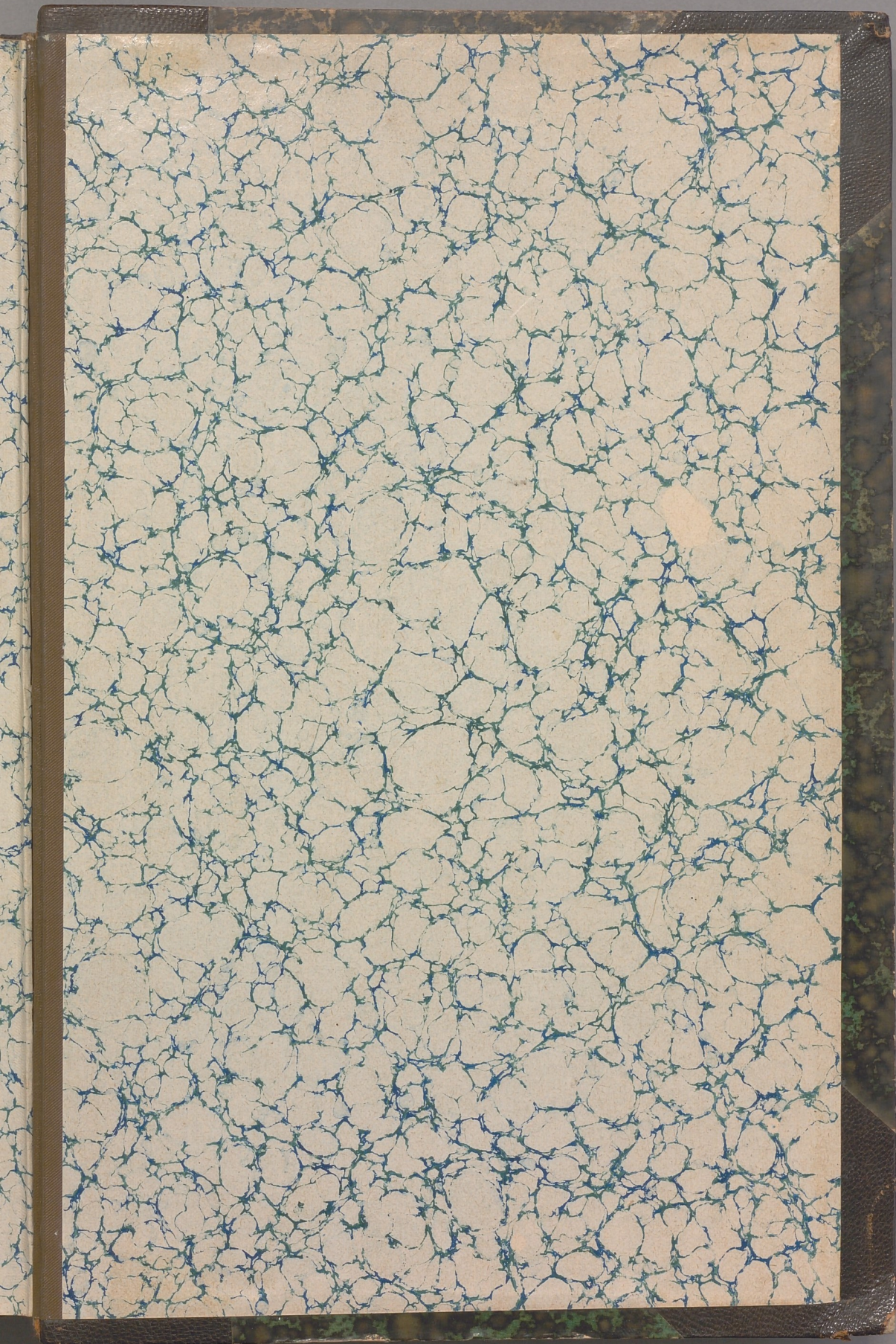
Die Geschichte des deutschen Rechts ist eine der wichtigsten Disziplinen der Rechtswissenschaft. Sie beschäftigt sich mit der Entwicklung des Rechts von den Anfängen bis zur Gegenwart. In der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts wurde die historische Methode in der Rechtswissenschaft eingeführt, die darauf abzielt, die Entstehung und Entwicklung des Rechts zu erklären. Diese Methode hat zu einer tieferen Einsicht in die Zusammenhänge zwischen Recht und Gesellschaft geführt. In der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts wurde die historische Methode weiterentwickelt und mit der systematischen Methode verbunden. Diese Verbindung hat zu einer tieferen Einsicht in die Zusammenhänge zwischen Recht und Gesellschaft geführt. In der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts wurde die historische Methode weiterentwickelt und mit der systematischen Methode verbunden. Diese Verbindung hat zu einer tieferen Einsicht in die Zusammenhänge zwischen Recht und Gesellschaft geführt.

- 1) Die Geschichte des deutschen Rechts ist eine der wichtigsten Disziplinen der Rechtswissenschaft.
- 2) Sie beschäftigt sich mit der Entwicklung des Rechts von den Anfängen bis zur Gegenwart.
- 3) In der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts wurde die historische Methode in der Rechtswissenschaft eingeführt.
- 4) Diese Methode hat zu einer tieferen Einsicht in die Zusammenhänge zwischen Recht und Gesellschaft geführt.
- 5) In der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts wurde die historische Methode weiterentwickelt.
- 6) Diese Verbindung hat zu einer tieferen Einsicht in die Zusammenhänge zwischen Recht und Gesellschaft geführt.
- 7) In der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts wurde die historische Methode weiterentwickelt.
- 8) Diese Verbindung hat zu einer tieferen Einsicht in die Zusammenhänge zwischen Recht und Gesellschaft geführt.

Die Geschichte des deutschen Rechts ist eine der wichtigsten Disziplinen der Rechtswissenschaft. Sie beschäftigt sich mit der Entwicklung des Rechts von den Anfängen bis zur Gegenwart. In der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts wurde die historische Methode in der Rechtswissenschaft eingeführt, die darauf abzielt, die Entstehung und Entwicklung des Rechts zu erklären. Diese Methode hat zu einer tieferen Einsicht in die Zusammenhänge zwischen Recht und Gesellschaft geführt. In der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts wurde die historische Methode weiterentwickelt und mit der systematischen Methode verbunden. Diese Verbindung hat zu einer tieferen Einsicht in die Zusammenhänge zwischen Recht und Gesellschaft geführt. In der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts wurde die historische Methode weiterentwickelt und mit der systematischen Methode verbunden. Diese Verbindung hat zu einer tieferen Einsicht in die Zusammenhänge zwischen Recht und Gesellschaft geführt.

Kungl. biblioteket, Stockholm

50001

000 308 744 5

www.books2ebooks.eu